

SCRIPTURAE SACRAE

BS 548

M5

V.22

CURSUS COMPLETUS

Pluribus canonibus presbyteris
et doctoribus sacris pascebatore populos esse possit

FONDO EMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

Biblioteca Universitaria
Capitulum Alfonsinum

44488

DE VIO SEU CAJETANI VITA.

De Vio (Thomas), celeberrimus cardinalis sub nomine CAJETANI magis notus, Caietae in regno Neapolitano natus est anno 1469. D. Dominici familiae aggregatus anno 1484, ingenio doctrinaque admodum inclaruit, adeo ut theologiae doctor necnon professor nominatus, ordinis sui procurator generalis ac postremo superior anno 1508 evaserit. Multis praerogative officii Julii II ac Leonis X Pontificum benevolentiam demeruit, in tantum ut Romanam purpuram nobilitatis anno 1517, à Leone X in Germaniam legati munere functurus missus fuerit. Hic cum Luthero saepius collocutus est Cajetanus, inani verò prorsus labore, quippe qui errantem virum ad Ecclesiae gremium facundia aut religionis studio revocare non potuit. Caietae episcopus anno 1519, legatusque in Hungariam missus an. 1525, officii sui partes egregie omnino implevit, ac Romam redux anno 1534, è vivis excessit anno ætatis 67. Magna inter munera quibus functus est, nullam prætermittere diem solebat, quin studio per aliquot horas incumberet, unde tot enata opera, inter quæ præcipuè commendantur: 1° *Commentaria in Scripturam sacram*, Lugduni 1639, 5 vol. in-fol. In his quaedam annotatae sunt singulares opiniones: vir quippe doctissimus, neglecto saepius SS. Bibliorum litterali sensu, ad allegoricas explanationes confugit: sciendum verò doctissimum interpretem ante concilium Tridentinum scripsisse, in quo conditum est solemne illud decretum quo prohibita sunt sacrorum librorum arbitrarie interpretationes. 2° *De auctoritate Papæ et Concilii, sive Ecclesia comparata*, de qua multæ olim habite controversiæ. Illud opus, utpote ultramontano sensu conceptum, censurâ notavit Jacobus Alensis, jubente sacra Parisiensi theologiae facultate. 3° *Commentaria in Summam D. Thomæ*, quibus tractatus diversis de rebus adjunguntur.

ERASMI VITA.

ERASMUS (Desiderius) Roterodami natus est anno 1467. Templo primùm deservit puer in ecclesiâ cathedrali Ultrajectensi, ad annum ætatis nonum; annos verò septemdecim natus, in ecclesiâ S. Augustini in oppido Stein canonicus regularis, quinto vigesimo ætatis anno ad presbyterii dignitatem ab episcopo Ultrajectensi evectus est. Sagacissimo vir ingenio necnon memoriâ admodum felici à naturâ præditus est, quas quidem innatas facultates ut perficeret, Galliam Angliamque et Italiam itineribus peragravit. Bonifacii per unum annum commoratus, theologici doctoris infula nobilitatus est anno 1506. Narrant historici Erasmum in hæc urbe degentem, cum sevirer pestis; lapidibus appetitum, vitæ ipsius periculum incurrisse, cum ob album quo insigniebatur scapularium, ægotantium chirurgus à multitudine habitus esset. Quâ de causâ, missâ ad Lambertum Brunium, Julii Papæ II secretarium, epistolâ, votorum dispensationem impetravit. Post hæc Venetias Pataviumque invisit, ac Romam, præeunte operum famâ, se contulit, ubi à summo Pontifice necnon à cardinalibus, potissimum verò à cardinali Mediceo (qui postea Leo X) honorificentissimè exceptus est. Hæc i succedentibus, nobilibus optimæque sortis obtingendæ viro spes affalgebat; amicorum verò quos in Angliâ habebat promissis allectus, Londinum se recipere maluit, ac regis Henrici VIII cancellarii Thomæ Mori hospitio fruitus est; quem cum tacito primùm nomine adisset, eum in hanc sui admirationem ob sermionis leporem ingenique præstantiam adduxit, ut ab ipso audire meruerit: *Vel Erasmus es, vel idemam*. Oblata est ei curialis parochia ut sedem in Angliâ figeret; hanc verò accipere renuit Erasmus, qui etiam à Universitate Oxoniensi linguæ Græcæ professor designatus, hujuscemodi munere fungi recusavit, seque contulit Basileam, nec propterea natalem regionem Angliamque sepius invisere, nec tot inter itinerum labores, multa in publicum opera emittere cessavit. Cum ad Sedem Apostolicam Leo X provecus esset, ab eo licentiam petit Erasmus, ut suam novi Testamenti Græco-Latinam Editionem ipsi diceret; cui benigè respondit summus Pontifex, misso ad eum Brevis quo multum retundi debent qui tantas viro celeberrimo circa orthodoxiam literas intendant. Ita verò se habet Leonis X epistola tenor:

« Dilecto filio Erasmo Roterodamo, sacrae theologiae professori, Leo Papa X.
« Dilecte fili, salutem et apostolicam benedictionem. Valdè nos delectarunt lucubrations tuæ in Testamentum novum jam pridem edita, non tam quia nostro nomini dicata fuerant, quam quod non vulgari, sed novâ et insigni quâdam eruditione præstabant, omniumque doctorum calculo plurimum laudabantur. Quas nuper à te recognitas, et pluribus additis annotationibus locupletatas illustratasque fuisse, certiores facti, non mediocriter gavisi fuimus, ex primâ illâ editione, quæ absolutissima videbatur, conjecturam facientes, qualis hæc futura, quantumve boni, sacrae theologiae studiosis, ac orthodoxæ fidei nostræ sit allatura. Macte igitur istius animi tui esto, ac publicæ utilitati studens, operi tam sancto, ut in lucem exeat, sedulo invigila, dignam quidem tot laborum mercedem ab ipso Deo relaturus; à nobis verò meritam commendationem et cunctis Christi fidelibus perpetuam laudem consecuturus. Datum Romæ apud S. Petrum, sub anno Pontificatus; die 10 septemb. 1518, pontificatus nostri anno 6. »

Nec minori gratiâ apud Leonis successores valuit Erasmus; quippe quem purpurâ Romanâ Paulus IV honorare voluit, Clemens verò IX necnon Henricus VIII, scripsit ad eum litteris sibi devotè tenentur. Insuper Galliae rex Franciscus I, Ferdinandus quoque Hungariae, ac Sigismundus Poloniae reges, pluresque alii principes eum ad se allicere, inani prostris labore conati sunt. Liberioris enim vitae amans, apud Carolum Austriae (postea Carolum V) consiliarii tantum munere fungi contentus fuit. Virum ad suas partes atrahere nisus Lutherus haeresiarcha, in vacuum impendit operam. Erasmus enim, habitû de pseudoreformatorum moribus ac principis intimâ cognitione, verbis eos proscutis est acerbissimis, *periculosos vocans, maledicos, hypocritas, mendaces, fraudulentes, seditionum faces, vesanos, ceteris noxios ac intra se divisos*. Nota sunt etiam quae de novatoribus istis jocando scribebat: *Errant, inquit, qui censent Lutheranismum tragœdiam elere; meâ quidem sententiâ, nihil magis ad comicum accedit; hinc enim, sicut in theatro fieri videmus, matrimonia semper enasci solent*. Basileae verò increscentibus in dies haereticorum seditionibus, Friburgum secedere coactus est, ubi septem annis commoratus, Basileam rediit, nec multo post dysenteria correptus, vitâ deinceps est anno 1536, aetatis verò 60. Statua ipsi à popularibus suis Rotterodami erecta est, cuius in basi haec verba inscripta sunt:

DESIDERIO ERASMO
MAGNO SCIENTIARUM ATQUE
LITTERATURAE POLITIORIS
VINICI ET INSTAURATORI.

Porrò ad hanc statuum conciliendam, magnifica Christi è cruce pendens imago ex aere conflata liquefacta est, unde per jocum dixit Batavus poeta Vondellius, ad Rotterodamorum liberalitatem alludens, *dolendum quòd Christus Rotterodamus civis non exstitisset*.

Neminem in suâ aetate sive ob ingenii excellentiam, sive ob scientiæ omnia complectentis meritum Erasmus habuit superiorem. Ipsius potissimam operâ humaniores litteræ è tenebris eductæ, plurimum Patrum in lucem primò productæ editiones, saniorisque criticae leges institutæ. Illustres antiquorum temporum viros è sepulcro quasi revocavit, eorumque scripta perlegendi studium cotinens suis inspiravit. Nitido ac eleganti dicendi genere pollens, facili quoque, licet paululum versicolor in verbis, nulli certè sui temporis auctori secundus fuit. Liberior quandoque in describendis ævi quo exstitit vitis ac deformitatibus, mordaciori sæpius calamo res et personas Deo sacras impetit. Hanc verò animi sui habitudinem ipse sibi ingenium non inficiebatur; qui (lib. 4, epist. 11) hæc de se scribebat: *Cæterum, ut ingenium quod serum est fatear, sum naturâ propensor ad jocos quam fortasse decet, et lingue liberioris quam nonnunquam expedit*. Fatendum tamen, quoad res ad religionem atinentes, multos in eum criticae immoderatis assu invecos, severiores aliquando censuræ notas ipsi inussisse. Illud sanè constat, eum in Ecclesiæ catholice gremio vixisse necnon obiisse. Multis agitatus est procellis inclytus auctor, quas impatientiori animo sæpè tulit, ut pote qui laudis amans ac controversiarum studiosior fuit. Cæterum à luxu abhorrens, summâ in victu temperantiâ, adulationem perosus, fidelis in amicis, commodis moribus non minùs quam scientiæ laudè apud omnes excellens homo fiebat. Omnia ejus opera Basileæ à celebri Froben, quem amicum habuerat, collecta, novem voluminibus in-fol. comprehensa sunt. In his, ut omnia summam complectamur, tractantur res ad grammaticam, rhetoricam ac philosophiam atinentes. Leguntur ibidem *Encomium demetrii, Colloquia, Epistolæ, Translatio et Paraphrasæ novi Testamenti*, nonnullorum Patrum Græcorum opera in Latinam linguam conversa, ac postremò propriè auctoris *Apologiæ*. Erasmi tumulo inscriptum est sequens epitaphium:

Pallida mors nobis magnum accepit Erasmus,
Sed Desiderium tollere non potuit.

Nunc autem, ut aliquid de nostro labore dicamus, Erasmi in S. Marcum *Annotationes typis mandaturî, in id incubimus, ut loca, si fortè quaedam reperirentur à vulgata lectione discrepantia, ad litteram ab Ecclesiâ intentam restitueremus; si quid verò usquam in commentarii decursu paululum à vero et rigoroso sensu alienum visum fuerit, illud idem secundum sanioris criticæ regulas tractatum occurrerit in adjuncto opere Cajetani, cujus etiam singulares, si quæ sint, opinionis, annexis Erasmi annotationibus emendabuntur; adeo ut ex duorum illustrium interpretum fetibus sic juxta positus unum quoddam opus enascetur, quo luculentius nihil aut melius digestum nemo profectò desiderare potest. Hi enim duo prestantes viri, si quid in patris forsitan peccaverint, ad certè non in istis, utpote indole atque ingenio dissimiles. Hic accedit quòd in nostro hocce *Cursuum* opere, in quo omnes magni nominis auctores necnon conjuncti debent, nobis certè timendum erat, ne omissis talibus ac tantis Bibliorum interpretibus, subscriptor uniusquisque rem tulisset molestius, dolendaque nos negligentia reos quotidiè arguisset. Superest ut moneatur lectores Cajetani commentaria ad S. Marcum Vulgatæ capita in nostro *Cursu* immèdiatè sequi, Erasmi verò lectionibus annotationum instar ad calcem paginarum subjectas à nobis fuisse.*

DIVI HIERONYMI (UT NONNULLI PETANT) IN EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM Præfatio.

Marcus evangelista Dei electus, et Petri in baptisate filius, atque in divino sermone discipulus, sacerdotium in Israel agens secundum carnem levita, ad fidem Christi conversus, Evangelium in Italia scripsit, ostendens in eo quid et generi suo deberet et Christo. Nam initium principii in voce prophetice exclamationis instituens, ordinem levitice electionis ostendit; ut predicans prædestinatum Joannem filium Zacharie, in voce angeli annuntiantis emissum, non solum verbum carnem factum, sed et corpus Domini in omnia per verbum divine vocis animatum, in initio evangelice prædicationis ostenderet, ut qui hæc legeret, sciret cui initium carnis in Domino, et Jesu adveniens habitaculum caro deberet agnoscere, atque in se verbum vocis quod in consonantibus perdidit inveniret. Denique perfecti Evangelii opus intrans, et à baptismo Domini prædicare Deum inchoans, non laboravit nativitate carnis quam in

prioribus viderat dicere, sed totius exprimebat expositionem deserti, numerum jejuniis, tentationem diaboli, congregationem bestiarum et ministerium protulit angelorum, ut instituens nos ad intelligendum, singula in brevi compingens, nec auctoritatem factæ rei demeret, et perfricandi operis plenitudinem non negaret. Denique amputasse sibi post fidem pollicem dicitur ut sacerdotio reprobus haberetur; sed tantum consentiens fidei prædestinata potuit electio, ut nec sic in opere verbi perderet, quod prius meruerat in genere. Nam Alexandria episcopus fuit, cujus per singula opus fuit scire, et Evangelii in se dicta disponere, et disciplinam legis in se agnoscere, et divinam in carne Domini intelligere naturam. Quæ in nobis primum requiri oportet, dehinc inquisita volumus agnoscere, habentes mercedem exhortationis; quoniam qui plantat et qui rigat unum sunt, qui autem incrementum præstat, Deus est.

IN S. MARCUM Commentaria.

CAPUT PRIMUM.

1. Initium Evangelii Jesu Christi, filii Dei.
2. Sicut scriptum est in Isaiâ propheta: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam qui præparabit viam tuam ante te:
3. Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini; rectas facite semitas ejus:
4. Fuit Joannes in deserto baptizans, et predicans baptismum penitentiae in remissionem peccatorum.
5. Et egrediebatur ad eum omnis Judæa regio, et Jerosolymite universi, et baptizabantur ab illo in Jordanis lumine, confitentes peccata sua.
6. Et erat Joannes vestitus pilis cameli, et zonâ pellicæ circa lumbos ejus; et locustas et mel sylvestre edebat. Et prædicabat, dicens:
7. Venit fortior me post me, cujus non sum dignus procumbens solvere corrigiam calceamentorum ejus.
8. Ego baptizavi vos aquâ; ille verò baptizabit vos Spiritu sancto.
9. Et factus est, in diebus illis, venit Jesus à Nazareth Galilæe: et baptizatus est à Joanne in Jordane.
10. Et statim ascendens de aquâ, vidit caelos aper-

CHAPITRE PREMIER.

1. Commencement de l'Évangile de Jésus-Christ fils de Dieu.
2. Comme il est écrit dans la prophétie Isaïe: Voilà que j'envoie mon ange devant votre face, qui préparera votre voie devant vous;
3. Voix de celui qui crie dans le désert: Préparez la voie du Seigneur; rendez droits ses sentiers:
4. Jean était dans le désert, baptisant et prêchant un baptême de pénitence, pour la rémission des péchés.
5. Toute la Judée et tous les habitants de Jérusalem venaient à lui; et confessant leurs péchés, ils recevaient de lui le baptême dans le fleuve du Jourdain.
6. Et Jean était vêtu de poil de chameau: il avait autour de ses reins une ceinture de cuir; il vivait de sanctorles et de miel sauvage; et il prêchait, disant:
7. Un autre plus puissant que moi vient après moi; et je ne suis pas digne de me prosterner devant lui pour lui délier le cordon de ses souliers.
8. Pour moi, je vous ai baptisés dans l'eau, mais pour lui, il vous baptisera dans le Saint-Esprit.
9. Or il arriva en ce même temps que Jésus vint de Nazareth, en Galilée; et fut baptisé par Jean dans le Jourdain.
10. Et aussitôt qu'il fut sorti de l'eau il vit les cieux